

.....
ความเป็นธรรมและสิ่งบ่งชี้ความเป็นธรรมในทัศนะของชาวชุมชนต่างวัฒนธรรมในสังคมไทย: กรณีศึกษา
ชุมชนที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรมในจังหวัดปทุมธานี

The Perceived Fairness and Indicators of Cultural Differences in Thailand: A Case Study
of Community Cultural Differences in Pathumthani Province

วุฒิชัย สายบุญจาง

Wuttichai Saybunjaung

สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

Community Development Program, Faculty of Humanities and Social Sciences,

Valaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage

Corresponding author e-mail: wuttichai@vru.ac.th, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5385-7783>

Received 16/08/2022

Revised 30/08/2022

Accepted 01/09/2022

บทคัดย่อ

การดำเนินการต่อปัญหาความเหลื่อมล้ำและความเป็นธรรมในสังคมไทยมีการให้ความสำคัญและพยายามแก้ไขกับประเด็นนี้มาอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตามก็ตีอทธิพลของความเชื่อและวัฒนธรรมได้ส่งผลกระทบต่อความเหลื่อมล้ำและความเป็นธรรมในสังคมและนอกจากนี้ทัศนคติมุมมองต่อประเด็นเรื่องความเป็นธรรมของคนในสังคมก็อาจมีความเข้าใจมุมมองที่เหมือนและแตกต่างกัน ดังนั้นจึงปฏิเสธไม่ได้ว่าความเป็นธรรมในทัศนะของคนแต่ละกลุ่มอาจมีความคิดเห็นทั้งเหมือนและไม่เหมือนกันทุกประการ ดังนั้นการวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาความหมายของความเป็นธรรมในทัศนะของชาวชุมชน 2) เพื่อศึกษาสิ่งบ่งชี้ความเป็นธรรมของชุมชน ในทัศนะของชาวชุมชน 3) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบสิ่งบ่งชี้ความเป็นธรรมของชุมชนที่มีความแตกต่างทาง วัฒนธรรม ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญในการวิจัยจำนวน 30 คน (ชุมชนละ 15 คน) และผู้ร่วมการสนทนากลุ่มย่อยแบบ จัดตั้งจำนวน 10 คน (ชุมชนละ 5 คน) โดยการใช้แบบสัมภาษณ์เจาะลึกเป็นเครื่องมือสำคัญในการเก็บรวบรวม ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลทำการวิเคราะห์ตามหลักตรรกะ (Logic) และการวิเคราะห์จัดอันดับของสิ่งบ่งชี้ความเป็นธรรมตามความถี่จากผู้ให้ข้อมูลด้วยการให้รหัส (coding) ของแต่ละข้อความย่อยและนำข้อมูลที่ได้ออกมา ตรวจสอบความน่าเชื่อถือในลักษณะการเห็นร่วมกัน (Shared Viewing) จากเวทีการสนทนากลุ่มย่อย ผลการศึกษาพบว่าความเป็นธรรมในทัศนะของชาวชุมชน หมายถึง การมีความเสมอภาค เท่าเทียม ไม่ มีความเหลื่อมล้ำทั้งด้านสิทธิและโอกาส ซึ่งจะต้องมีและได้รับตามสิทธิและตามความจำเป็นอย่างเสมอภาค และ เท่าเทียมกัน และเมื่อทำการศึกษาสิ่งบ่งชี้ความเป็นธรรมในแต่ละด้านพบว่า สิ่งบ่งชี้ความเป็นธรรมในด้าน การเมืองการปกครอง พบสิ่งบ่งชี้ที่มีความคล้ายคลึงกันจำนวน 2 สิ่งบ่งชี้ ด้านเศรษฐกิจ อาชีพ รายได้พบสิ่งบ่งชี้ที่มีความคล้ายคลึงกันจำนวน 3 สิ่งบ่งชี้ ด้านการศึกษา พบว่ามีสิ่งบ่งชี้คล้ายคลึงกันจำนวน 4 สิ่งบ่งชี้ ด้าน สุขภาพ การสาธารณสุขพบว่ามีสิ่งบ่งชี้คล้ายคลึงกันจำนวน 6 สิ่งบ่งชี้ ด้านการได้รับบริการและช่วยเหลือจากภาครัฐพบว่ามีสิ่งบ่งชี้คล้ายคลึงกันจำนวน 2 สิ่งบ่งชี้ ด้านการได้รับบริการและการช่วยเหลือภาครัฐ พบว่า

[97]

Citation:

วุฒิชัย สายบุญจาง. (2565). ความเป็นธรรมและสิ่งบ่งชี้ความเป็นธรรมในทัศนะของชาวชุมชนต่างวัฒนธรรมในสังคมไทย กรณีศึกษา ชุมชนที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรมในจังหวัดปทุมธานี. วารสารสหวิทยาการวิจัยและวิชาการ, 2 (5), 97-116.

Saybunjaung, W., (2022). The Perceived Fairness and Indicators of Cultural Differences in Thailand A Case Study of Community Cultural Differences in Pathumthani province. Interdisciplinary Academic and Research Journal, 2 (5), 97-116 ; DOI: <https://doi.org/10.14456/iarj.2022.86>

.....
มีสิ่งบ่งชี้คล้ายคลึงกันจำนวน 2 สิ่งบ่งชี้ ด้านกฎหมายพบว่ามีสิ่งบ่งชี้คล้ายคลึงกันจำนวน 4 สิ่งบ่งชี้ และด้าน
ด้านการอยู่ร่วมกันในสังคมพบว่ามีสิ่งบ่งชี้คล้ายคลึงกันจำนวน 11 สิ่งบ่งชี้

คำสำคัญ ความเป็นธรรม; สิ่งบ่งชี้; วัฒนธรรม

Abstract

In Thai society, there are various guiding principles for conducting the problems of inequality and fairness throughout the past year. However, the influence of beliefs and culture has influenced inequality and fairness in society, and in addition, people's views on the issue of fairness in society may have similar and different understandings as well. So, it is undeniable that fairness in the viewpoint of each group may have the same and different in every respect. Therefore, the objectives of this study were to 1) study the meaning of fairness from the perspective of community residents, 2) study the indicators of community fairness from the perspective of community residents, and 3) compare the fairness indicators of communities with their cultural diversity. This study was done using the qualitative method through in-depth interviews with two groups of key informants from two communities with cultural diversity, totaling 30 people (15 people per community), and a small group discussion of 10 people (5 people per community). The data were conducted by logical analysis, and rating analysis of community fairness indicators with cultural diversity based on repetition frequency from informants by coding for each sub-message. All indications were examined for accuracy and credibility in a shared viewing manner from a community-based small group discussion forum. The results of the study showed that: the definition of "fairness" from the perspective of community residents was equality without discrimination in rights and opportunities which must have and be received as human rights and as equally needed. In the study of indicators of fairness in each aspect, it was found that 1) the indicators of fairness in politics; two similar indications were found 2) the Indications of fairness in the economy, career, and income, the following indications were found three similar indications 3) the Indications of fairness in education, the following indications were found four similar indications 4) the Indications of fairness in public health, the following indications were found six similar indications 5) the Indications of fairness in government benefits, the following indications were found two similar indications 6) the Indications of fairness in the law, the following indications were found four similar indications and 7) the Indications of coexistence in society, the following indications were found eleven similar indications.

Keywords: Fairness; Indicators; Culture

บทนำ

ปัญหาความเหลื่อมล้ำและไม่เป็นธรรมสังคมทั้งในมิติโอกาสในการเข้าถึง เช่น การศึกษา ความยุติธรรม การรักษาพยาบาลและปัญหาพื้นฐานหลายๆด้านที่ส่งสมานานท่ามกลางสถานการณ์โลกที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็วและใกล้ชิดกันมากขึ้นในลักษณะไร้พรมแดนเป็นปัญหาและผลกระทบสำคัญในช่วงของการพัฒนาประเทศในระยะของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับ12 (2560-2565)

จากสภาพปัญหาและสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคมในยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ.2561-2580) จึงให้ความสำคัญกับการสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในมิติดังกล่าวข้างต้น เช่น การสร้างหลักประกันการเข้าถึงความยุติธรรม บริการสาธารณสุขและการศึกษาตลอดจนส่งเสริมระบบยุติธรรมชุมชน (ราชกิจจานุเบกษา, 2561 : 38-40) อีกทั้งทิศทางการพัฒนาประเทศไทยในระยะของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 (2566-2570) ก็ยังให้ความสำคัญกับการสร้างสังคมแห่งโอกาสและความเป็นธรรมในมิติข้างต้น ตั้งแต่การมุ่งลดความเหลื่อมล้ำทั้งในเชิงรายได้ การให้มีบริการสาธารณสุขที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมการเข้าถึงบริการสาธารณสุข และการสนับสนุนให้กลุ่มเปราะบางและผู้ด้อยโอกาสมีโอกาสนำโอกาสในการเลื่อนขั้นทางเศรษฐกิจและสังคมที่สูงขึ้น ตลอดจนจรรยาบรรณการเพิ่มโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามาเป็นกำลังของการพัฒนาประเทศในทุกระดับ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ, 2564 : 35)

ทั้งนี้หากพิจารณาประเด็นหลักในการแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำและความไม่เป็นธรรมในสังคมที่มีการให้ความสำคัญ เช่น การส่งเสริมระบบยุติธรรมชุมชน ก็เป็นอีกแนวทางหนึ่งในการแก้ปัญหาและเสริมสร้างความเป็นธรรม ดังที่ วิชา มหาคุณ, กฤษฎา แสงเจริญทรัพย์ (2565 : 308-309) ได้ศึกษาการเสริมสร้างความเป็นธรรมทางสังคมโดยกระบวนการยุติธรรมชุมชน บทเรียนจากนานาประเทศที่พบว่า การเสริมสร้างความเป็นธรรมทางสังคมมีการกำหนดถึงแนวทางในการจัดตั้งหน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งระบบงานยุติธรรมชุมชนเพื่อทำหน้าที่ในการบริหารจัดการระบบงานยุติธรรมชุมชนให้อยู่ในรูปของกฎหมาย การระงับข้อพิพาทด้วยการไกล่เกลี่ยและประนีประนอมยอมความและมีการยกระดับกระบวนการยุติธรรมชุมชนแยกออกจากกระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก สำหรับประเด็นการสร้างความเป็นธรรมในการเข้าถึงบริการสาธารณสุขเป็นอีกเรื่องหนึ่งที่มีความสำคัญ ทั้งนี้เนื่องจากยังมีการพบว่ามีปัญหาความไม่เท่าเทียมหลายประการ เช่น ปัญหาความซ้ำซ้อนของสิทธิในการรักษาพยาบาล การขาดแคลนแพทย์ตลอดจนระบบการส่งต่อผู้ป่วย อย่างไรก็ตามการสร้างความเป็นธรรมในการเข้าถึงบริการสาธารณสุขของประเทศไทย วรธา มงคลสืบสกุล (2565 : 55) เสนอว่าควรมีการรวมกองทุนประกันสุขภาพเข้าด้วย การผลักดันให้เกิดประสิทธิภาพอย่างเท่าเทียมกัน การประสานงานและความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างบูรณาการ จัดให้มีหน่วยแพทย์เคลื่อนที่ตามชุมชนหรือพื้นที่ห่างไกลอย่างสม่ำเสมอ การออกแบบหรือการบริหารจัดการกับปัญหาในแต่ละพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพและการส่งเสริมด้านเทคโนโลยีเพื่อการเข้ารับบริการของประชาชน สำหรับการสนับสนุนให้กลุ่ม

เพราะบางและผู้ด้อยโอกาสในการเลื่อนขั้นทางเศรษฐกิจ ด้วยการลดความเหลื่อมล้ำ การทำให้ช่องว่างความเหลื่อมล้ำลดลงและการหามาตรการช่วยเหลือเพื่อลดความเหลื่อมล้ำสำหรับคนกลุ่มนี้เป็นอีกแนวทางหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการเสริมสร้างความเป็นธรรมในสังคม ที่สามารถทำได้ในรูปแบบ เช่น การจัดสวัสดิการสังคมที่เหมาะสม การสร้างเครือข่ายเพื่อเข้าถึงสวัสดิการตลอดจนการพัฒนากระบวนการใช้ระเบียบข้อบังคับต่างๆ เพื่อให้คนกลุ่มนี้สามารถเข้าถึงสวัสดิการ ดังที่ **วนิดา ตูรงค์ฤทธิ์ชัย, กมลทิพย์ ขลังธรรมเนียมและ นพณัฐ จำปาเพศ (2561 : 113-114)** นำเสนอประเด็นการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมสำหรับผู้ด้อยโอกาส อาทิกกลุ่มผู้สูงอายุที่ด้อยโอกาสในสังคมควรมีการเสริมพลังอำนาจ การเชื่อมโยงเครือข่ายเพื่อสร้างการเข้าถึงสวัสดิการตลอดจนการสร้างระบบสนับสนุนหรือบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องอย่างมีประสิทธิภาพและภาครัฐควรส่งเสริมให้ท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องใช้การสนับสนุนหุ้นส่วนทางสังคมเป็นแนวคิดหลักหรือเป็นพื้นที่หลักของการจัดสวัสดิการสังคม

ทั้งนี้จากข้อมูลของสำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง ในปี 2564 พบว่า ประเทศไทยมีประชากรที่มีสัญชาติไทย จำนวน 65,197,783 คน ประกอบด้วยชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิมและชาวไทยคริสต์อีกจำนวนหนึ่งซึ่งลักษณะทางประชากรของประเทศไทยเป็นการอยู่ร่วมกันของประชาชนที่มีความแตกต่างทางศาสนาหรือกล่าวได้ว่าสังคมไทยเป็นสังคมพหุวัฒนธรรม อย่างไรก็ตามจังหวัดปทุมธานีเป็นอีกพื้นที่หนึ่งที่เป็นแหล่งรองรับและการขยายการพัฒนาจากเมืองหลวงและภูมิภาคด้วยกระแสโลกาภิวัตน์และในช่วงเวลาที่ผ่านมาได้ฉายภาพให้เห็นว่าจังหวัดปทุมธานียังเป็นอีกจังหวัดหนึ่งที่มีแนวทางการพัฒนาไม่สมดุล ซึ่งทำให้ชุมชนบางส่วนต้องสูญเสียเอกลักษณ์และวัฒนธรรมที่โดดเด่นถูกกลืนกลายเป็นส่วนหนึ่งของสังคมเมืองและนอกจากนี้ยังพบว่าประชาชนยังมีหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือนสูงสุดของภาคกลาง คือ 294,901 บาทและนอกจากนี้ประชาชนถูกแบ่งออกเป็นสองกลุ่มคือกลุ่มที่ได้รับประโยชน์จากการเติบโตทาง เศรษฐกิจสูงและกลุ่มที่ได้รับผลประโยชน์จากการเติบโตของเศรษฐกิจต่ำ ส่งผลให้รายได้ของประชาชนทั้งสอง กลุ่มมีความห่างขึ้น ซึ่งเป็นสาเหตุที่ทำให้ช่องว่างของความเหลื่อมล้ำทางรายได้เพิ่มสูงขึ้น (**สำนักงานประมาณ ของรัฐสภา สำนักงานเลขาธิการ สภาผู้แทนราษฎร,2564:35**) จากสภาพปัญหาดังกล่าวได้ส่งผลให้ประชาชนในพื้นที่เกิดได้รับความเดือดร้อนและทำให้เกิดการเรียกร้องและเกิดความต้องการในการรับบริการและแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนทั้งจากส่วนราชการและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในระดับสูง (**สำนักงานจังหวัดปทุมธานี, 2560 : 13**)

อย่างไรก็ดีหากมองไปที่ปัญหาและสาเหตุของความเหลื่อมล้ำและความเป็นไม่เป็นธรรมในสังคมจะพบว่าความเชื่อ วัฒนธรรมและทัศนคติมองต่อประเด็นเรื่องความเป็นธรรมของคนในสังคมก็อาจมีความเข้าใจมุมมองที่เหมือนและแตกต่างกัน ทั้งนี้จากการอยู่ร่วมกันของคนที่มีความแตกต่างในจังหวัดปทุมธานีและสภาพปัญหาของจังหวัดปทุมธานี จึงเป็นประเด็นที่ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาทัศนคติมองต่อประเด็นเรื่องความเป็นธรรมของคนในจังหวัดปทุมธานีว่ามีความแตกต่างกันหรือไม่อย่างไรและนอกจากนี้จากการนิยามความเป็นธรรมของคนที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรมแล้ว ยังมีคำถามต่อมาว่าสิ่งบ่งชี้ความเป็นธรรมตามที่มี

.....
การให้นิยามมานั้น มีอะไรที่บ่งบอกว่าได้รับความเป็นธรรมตามการให้ความหมายดังกล่าว ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาเรื่องความเป็นธรรมและสิ่งบ่งชี้ความเป็นธรรมในทัศนะของชาวชุมชนต่างวัฒนธรรมในจังหวัดปทุมธานี เพื่อแสดงให้เห็นถึงสภาพการณ์ของการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่มีความเชื่อมโยงกับความเป็นธรรมของชุมชน โดยในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยมีความสนใจทำการศึกษาเปรียบเทียบสิ่งบ่งชี้ความเป็นธรรมของชุมชนไทยพุทธและชุมชนไทยมุสลิมซึ่งมีวิถีการดำเนินชีวิตที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรม อันจะเป็นประโยชน์ต่อการกำหนดนโยบายและแนวทางในการพัฒนาของหน่วยงาน ตลอดจนแสดงให้เห็นถึงความก้าวหน้าและความเคลื่อนไหวทางวิชาการในประเด็นความเป็นธรรม

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความหมายของความเป็นธรรมในทัศนะของชาวชุมชน
2. เพื่อศึกษาสิ่งบ่งชี้ความเป็นธรรมของชุมชนในทัศนะของชาวชุมชน
3. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบสิ่งบ่งชี้ความเป็นธรรมของชุมชนที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรม

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกใช้วิธีการวิจัยในแนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยออกแบบการวิจัยในลักษณะการวิจัยแบบกรณีศึกษา ทั้งนี้เพราะแหล่งข้อมูลหลักที่สำคัญในการศึกษาและวิเคราะห์เกี่ยวกับความเป็นธรรมและสิ่งบ่งชี้ความเป็นธรรมของชุมชนใช้ข้อมูลจากความเห็น ของชาวชุมชน และเพื่อหาคำอธิบาย พรรณนาในประเด็นที่ศึกษา โดยผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิจัย ดังนี้

ประชากรและผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ : ประชากรที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ ชาวชุมชนที่อาศัยอยู่ใน คริวเรือนของชุมชนสวนพริกไทย หมู่ที่ 7 ตำบลสวนพริกไทย อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี จำนวน 554 คนและหมู่ 2 ตำบลบึงทองหลาง อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี จำนวน 672 คน ดังนั้นประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้มีจำนวน 1,226 คน สำหรับผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ (Key informants) จำนวน 30 คน (ชุมชนละ 15คน) โดยกระบวนการเพื่อให้ได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง (ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ) มีวิธีการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ (Key informants) โดยใช้แบบประเมินสภาวะชุมชนแบบเร่งด่วน (Rapid Rural Appraisal: RRA โดยยึดหลักเกณฑ์สำคัญต่อไปนี้ 1) เป็นคนในชุมชน 2) เป็นผู้ที่ชาวชุมชนคิดว่ารู้และมีส่วนเกี่ยวข้องกับความเป็นธรรมของชุมชน และเป็นผู้ที่ชาวชุมชนคิดว่าสามารถให้ข้อมูลแทนชาวชุมชนได้ 3) เป็นบุคคลที่เกี่ยวข้องและมีบทบาทสำคัญในการสร้างความเป็นธรรมของชุมชนและเต็มใจให้ข้อมูล

เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล : (1) แบบประเมินสภาวะชุมชนแบบเร่งด่วนเพื่อคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญตามเกณฑ์ที่กำหนด (2) การใช้แบบสัมภาษณ์เจาะลึกเพื่อใช้เป็นแนวคำถามในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ ซึ่งครอบคลุมประเด็นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล : การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร การเก็บรวบรวม ข้อมูลบริบทชุมชนโดยการศึกษาเรียนรู้ชุมชนแบบมีส่วนร่วมด้วยวิธีการในแนวทางมานุษยวิทยา การสัมภาษณ์ แบบเจาะลึก (In-dept interview) การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสนทนากลุ่มย่อยแบบจัดตั้ง (Small Group Discussion)

การวิเคราะห์ข้อมูล : ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลไปพร้อม ๆ กับการเก็บข้อมูลตามหลักการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการนำข้อมูลที่ได้จากการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์เจาะลึกซึ่งผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงของข้อมูลและตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลด้วยเทคนิคสามเส้า (triangulation) คือ ตรวจสอบข้อมูลจากหลากหลายบุคคล ต่างช่วงเวลา ต่างวิธีการและสถานที่และการสนทนากลุ่มย่อย จากนั้นนำมาทำการจำแนกออกเป็นหมวดหมู่ตามวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ตามหลักตรรกะ (Logic) คือ 1) การวิเคราะห์การจัดอันดับของของสิ่งบ่งชี้ความเป็นธรรมในสังคมที่มีความแตกต่างวัฒนธรรมตามความถี่ซ้ำจากผู้ให้ข้อมูลด้วยการให้รหัส (coding) ของแต่ละข้อความย่อย 2) การนำสิ่งบ่งชี้ทั้งหมดมาทำการตรวจสอบความถูกต้องและความน่าเชื่อถือในลักษณะการเห็นร่วมกัน (Shared Viewing) จากเวทีการสนทนากลุ่มย่อยแบบจัดตั้งที่จัดในชุมชนโดยตัวในทุกคนต้องมีความเชื่อมโยงเทียบเคียงแนวคิดทฤษฎี ควบคู่บริบท (Context) โดยเฉพาะบริบททางสังคมวัฒนธรรมของแต่ละชุมชน

ผลการวิจัย

จากการศึกษาการให้ความหมายความเป็นธรรมโดยการสัมภาษณ์เจาะลึกผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญจำนวน 30 คนและการสนทนากลุ่มย่อยแบบจัดตั้งกับบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการสร้างหลักประกันความมั่นคงทางอาหารของชุมชนจำนวนชุมชนละ 5 คน พบว่า ถึงแม้ชุมชนทั้งสองจะมีความแตกต่างกันในวิถีของการดำรงชีวิตตามหลักศาสนาและตามลักษณะที่ตั้งของชุมชน แต่ยังคงพบความคล้ายคลึงกัน ในประเด็นการให้ความหมายของความเป็นธรรมและสิ่งบ่งชี้ความเป็นธรรมของชุมชน โดยแบ่งผลการศึกษาตามลักษณะของชุมชน ดังนี้

1. ผลการศึกษาความหมายของความเป็นธรรมในทัศนะของชาวชุมชน

ความหมายความเป็นธรรมในทัศนะของชาวชุมชนสวนพริกไทย หมู่ 7 ตำบลสวนพริกไทย อำเภอเมืองจังหวัดปทุมธานี หมายถึง ความเป็นธรรมที่กล่าวถึงเรื่องความเสมอภาค จำนวน 15 คน รวมถึงความเท่าเทียมกัน จำนวน 15 คน ความยุติธรรม จำนวน 10 คน การไม่เห็นแก่พวกพ้องจำนวน 3 คนและการไม่มีความเหลื่อมล้ำจำนวน 2 คน ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าความเป็นธรรมในทัศนะของชาวชุมชนสวนพริกไทย หมู่ 7 ตำบลสวนพริกไทย อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี หมายถึง ความเสมอภาค เท่าเทียมและความยุติธรรม การไม่เห็นแก่พวกพ้องและไม่มีความเหลื่อมล้ำในชุมชน ดังที่การให้ความหมายของผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญจากกรณีตัวอย่างการสัมภาษณ์เจาะลึก ซึ่งทั้ง 15 คนได้ให้ได้ให้ความหมายที่มีความคล้ายคลึงกัน ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของชาวชุมชน ปรีชา* (สัมภาษณ์ปรีชา*) ที่กล่าวว่า ความเป็นธรรม ถ้ามองในอิสลาม ความเป็นธรรมตรงกับคำว่า

.....
อัตร ซึ่งหมายถึง ความเที่ยงธรรมหรือความถูกต้อง ดังนั้นความเป็นธรรมจึง หมายถึง การมีความเสมอภาค สิทธิต่างๆ ต้องได้รับตามความจำเป็น ตามความเดือดร้อน ตามสิทธิที่ควรจะได้รับ (เน้นได้รับตามสิทธิในความ เป็นมนุษย์) อย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน

สำหรับความหมายความเป็นธรรมในทัศนะของชาวชุมชนคลองซอยที่ 11 หมู่ 2 ตำบลบึงทองหลาง อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี หมายถึง ความเป็นธรรมที่กล่าวถึง ความเสมอภาคจำนวน 10 คน ความเท่า เทียมกัน จำนวน 8 คน การไม่มีความเหลื่อมล้ำ จำนวน 5 คนและการไม่เห็นแก่พวกพ้องจำนวน 1 คน ดังที่ การให้ความหมายของผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ ดังที่การให้ความหมายของผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญจากกรณีตัวอย่างการ สัมภาษณ์เจาะลึก ซึ่งทั้ง 15 คนได้ให้ได้ให้ความหมายที่มีความคล้ายคลึงกัน ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าความเป็นธรรม หมายถึง การมีความเสมอภาค เท่าเทียมกัน ไม่มีความเหลื่อมล้ำและการไม่เห็นแก่พวกพ้อง ซึ่งสอดคล้องกับ ความเห็นของชาวชุมชน ฉลาด* (สัมภาษณ์ฉลาด*) ที่อธิบายว่าในสังคมบ้านเราปัจจุบันมีปัญหาความเหลื่อม ล้ำและไม่เสมอภาคสูงบางคนไม่จนก็อยากจนเพราะต้องการได้สิ่งของจากที่รัฐสนับสนุน ดังนั้นความเป็นธรรม ทุกคนจึงต้องมีความเสมอภาค มีสิทธิต่างๆอย่างเท่าเทียมกัน ต้องได้รับตามความจำเป็น ตามความเดือดร้อน ตามสิทธิที่ควรจะได้รับ

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าถึงแม้ทั้งสองชุมชนจะมีความแตกต่างกันในวิถีของการดำรงชีวิตตามศาสนาและ ตาม ลักษณะที่ตั้งของชุมชน การให้ความหมายของความเป็นธรรมมีความเหมือนและคล้ายคลึงกัน ซึ่งประเด็น หลัก ๆ คือ ความเสมอภาคและความเท่าเทียมกัน การไม่มีความเหลื่อมล้ำทั้งในด้านสิทธิ โอกาสที่ควรจะได้รับ ตามสภาพ ฐานะความเป็นอยู่ ทั้งนี้จากความหมายที่กล่าวข้างต้น จึงอาจกล่าวได้ว่า ความเป็นธรรมในทัศนะ ของชาวชุมชน หมายถึง การมีความเสมอภาค เท่าเทียม ไม่มีความเหลื่อมล้ำทั้งด้านสิทธิและโอกาส ซึ่งจะต้อง มีและได้รับตามสิทธิและตามความจำเป็นอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน

2. ผลการศึกษาสิ่งบ่งชี้ความเป็นธรรมของชุมชนในทัศนะของชาวชุมชน

จากการศึกษาสิ่งบ่งชี้ความเป็นธรรมตามการให้ความหมายและเมื่อระบุถึงสิ่งบ่งชี้ความเป็น ธรรม แต่ละด้าน ซึ่งได้แก่ สิ่งบ่งชี้ความเป็นธรรมด้านการเมืองการปกครอง สิ่งบ่งชี้ความเป็นธรรมด้าน เศรษฐกิจ รายได้ อาชีพ สิ่งบ่งชี้ความเป็นธรรมด้านการศึกษา สิ่งบ่งชี้ความเป็นธรรมสุขภาพ สาธารณสุข สิ่ง บ่งชี้ความเป็น ธรรมด้านการอยู่ร่วมกันในสังคม สิ่งบ่งชี้ความเป็นธรรมด้านการรับบริการการช่วยเหลือจาก ภาครัฐและ สิ่งบ่งชี้ความเป็นธรรมด้านกฎหมาย มีผลการศึกษาตามลักษณะของชุมชน ดังนี้

1. สิ่งบ่งชี้ความเป็นธรรมในทัศนะของชาวชุมชนสวนพริกไทย หมู่ 7 ตำบลสวนพริกไทย อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี พบสิ่งบ่งชี้ความเป็นธรรมจำนวน 47 ตัวบ่งชี้โดยแยกสิ่งบ่งชี้ในแต่ละมิติดังนี้ 1.1 สิ่งบ่งชี้ ความเป็นธรรมด้านการเมือง การปกครอง พบสิ่งชี้จำนวน 8 สิ่งบ่งชี้ ได้แก่ 1. มีสิทธิทางการเมืองตามกฎหมาย เช่น มีสิทธิ เสรีภาพในแสดงความคิดเห็น และตามความ ประสงค์ของตนเอง ไม่ถูกเลือกปฏิบัติเพราะความ แตกต่างทางสถานะ เชื้อชาติ ศาสนา (จำนวน 12 คน) 2. ผู้ปกครอง (มียุติธรรม/ให้ความเท่าเทียม เท่ากันกับ

ประชาชน (จำนวน 15 คน) 3.การใช้อำนาจ/ออกนโยบาย/กฎหมายต้องคำนึงถึงความแตกต่างทางศาสนา (จำนวน 10คน) 4.การเมืองต้องเป็นการเมืองเพื่อประชาชน (จำนวน 10 คน) 5.ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ในการพัฒนาพื้นที่และประเทศ (จำนวน 10 คน) 6.ไม่มีการแบ่งพรรค แบ่งพวกและใช้อำนาจเพื่อพวก (จำนวน 11 คน) 7.มีการให้ความสำคัญกับพื้นที่อย่างเท่าเทียม (จำนวน 10 คน) 8.ได้รับการปฏิบัติตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ (จำนวน 10 คน) 1.2 สิ่งบ่งชี้ความเป็นธรรมด้านเศรษฐกิจ รายได้ อาชีพ พบสิ่งชี้จำนวน 6 สิ่งบ่งชี้ ได้แก่ 1. ได้รับผลตอบแทนตามสิทธิของแต่ละคน ตามความสามารถ/ความวุฒิการศึกษา (จำนวน 14 คน) 2. ผู้บริหาร (เอกชน) ให้ค่าตอบแทนที่ตรงกับสภาพครอบครัวของพนักงาน (จำนวน 10 คน) 3.ราคาผลผลิตทางการเกษตรสามารถทำให้ประชาชนอยู่ได้ (จำนวน 10 คน) 4.มีรายได้มากกว่ารายจ่าย สามารถเลี้ยงครอบครัวได้ (จำนวน 10 คน) 5.มีการส่งเสริมการรวมกลุ่มอาชีพ (จำนวน 11 คน) 6.การส่งเสริมช่วยเหลือชาวบ้านต่อเนื่องจนชาวบ้านอยู่ได้ (จำนวน 10 คน) 1.3 สิ่งบ่งชี้ความเป็นธรรมด้านการศึกษา พบสิ่งชี้จำนวน 8 สิ่งบ่งชี้ ได้แก่ 1.ไม่มีค่าใช้จ่าย/เรียนฟรี (จำนวน14 คน) 2.มีโครงการสนับสนุนด้านการศึกษาอย่างทั่วถึง (จำนวน 10 คน) 3.โรงเรียนมีคุณภาพ (จำนวน 10 คน) 4.ครูเอาใจใส่เด็ก/ส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กอย่างเท่าเทียม (จำนวน11 คน) 5.ไม่มีการคอร์ปชั่นงบประมาณที่ได้รับ (จำนวน11 คน) 6.เด็กและผู้ปกครองมีความสุข พึงพอใจ (จำนวน 11 คน) 7.มีอุปกรณ์/สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ (จำนวน 10คน) 8.ได้รับโอกาสทางการศึกษาตามสิทธิและฐานะของแต่ละครอบครัวอย่างแท้จริงตามอัตภาพ (จำนวน 15 คน) 1.4 สิ่งบ่งชี้ความเป็นธรรมสุขภาพ สาธารณสุข พบสิ่งชี้จำนวน 7 สิ่งบ่งชี้ ได้แก่ 1.มีโครงการช่วยเหลือประชาชน เช่น 30 บาท รักษาทุกโรค (จำนวน 10คน) 2.การบริการมีคุณภาพ/ขั้นตอนการให้บริการ/ระบบ (จำนวน15 คน) 3.เจ้าหน้าที่ทางด้านสาธารณสุขให้บริการด้วยการมี อธิยาศัยที่ดี (การแสดงสีหน้า/ไม่ใช้อารมณ์กับผู้ป่วยและญาติ) /ให้การต้อนรับอย่างเป็นมิตร/ยิ้มแย้ม (จำนวน 14 คน) 4.ได้รับยารักษาที่มีคุณภาพตามอาการและโรค (จำนวน 11 คน) 5.สิทธิในการรักษาเท่าเทียมกัน (จำนวน 11) 6.ได้รับบริการแล้วประชาชนมีความสุข พึงพอใจ (จำนวน 12 คน) 7.ไม่เสียค่าใช้จ่ายในการไปรับบริการ (จำนวน 10 คน) 8.การดูแลผู้ป่วยมีความเหมาะสมกับอาการและสภาพของผู้ป่วย (จำนวน 12 คน) 1.5 สิ่งบ่งชี้ความเป็นธรรมด้านการอยู่ร่วมกันในสังคม พบสิ่งชี้จำนวน 5 สิ่งบ่งชี้ ได้แก่ 1. มีการไปมาหาสู่ เยี่ยมเยียนกัน/มีการสร้างความสัมพันธ์อย่างสม่ำเสมอ (จำนวน 11คน) 2.สามารถทำงานร่วมกันได้/มีน้ำใจต่อกัน (จำนวน 12 คน) 3.มีการให้เกียรติกัน/ถ้อยทีถ้อยอาศัยกัน (จำนวน 14 คน) 4.มีการให้กำลังใจ/ช่วยเหลือกันในยามลำบาก (จำนวน 15 คน) 5. มีการปรึกษาหารือกันอย่างสม่ำเสมอสม่ำเสมอ (จำนวน 14 คน) 1.6 สิ่งบ่งชี้ความเป็นธรรมด้านการรับบริการ การช่วยเหลือจากภาครัฐ พบสิ่งชี้จำนวน 6 สิ่งบ่งชี้ ได้แก่ 1.รัฐอำนวยความสะดวกแก่ประชาชน (จำนวน 11 คน) 2.โครงการพัฒนาต่าง ๆ ของภาครัฐต้องกระจายการพัฒนาให้ทั่วถึงอย่างเท่าเทียม (จำนวน 10 คน) 3.ไม่เห็นแก่พวกพ้องของตนเอง (จำนวน10 คน) 4.รัฐใช้ข้อมูลที่เป็นจริงในการตัดสินใจส่งเสริม/ช่วยเหลือประชาชน/ภาครัฐบรรเทาค่าครองชีพของประชาชนจนประชาชนสามารถใช้ชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุข (จำนวน 11 คน) 5.

การช่วยเหลือไม่จำกัดเฉพาะกลุ่ม/เฉพาะบุคคล (จำนวน 10คน) 6.ได้รับตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญอย่างแท้จริง (จำนวน 10 คน) 1.7 สิ่งบ่งชี้ความเป็นธรรมด้านกฎหมาย พบสิ่งชี้จำนวน 6 สิ่งบ่งชี้ ได้แก่ 1. การลงโทษเหมือนกันไม่ว่าคนจนหรือคนรวย (จำนวน 15 คน) 2.ผู้ใช้กฎหมายต้องใช้กฎหมายเพื่อสร้างความเป็นธรรม (จำนวน 11 คน) 3.กระบวนการยุติธรรมมีความโปร่งใส มีการใช้พยานหลักฐาน ที่ชัดเจน (การได้สืบสวนสอบสวน พิจารณาคดี) (จำนวน 12 คน) 4.การออกกฎหมายต้องคำนึงถึงความแตกต่างทางศาสนา (จำนวน 10 คน) 5.เจ้าหน้าที่ใช้กฎหมายต้องตรงไปตรงมา ไม่เอินเอียง (จำนวน 12 คน) 6.เป็นกฎหมายที่ทำให้ประชาชนอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข (จำนวน 10 คน)

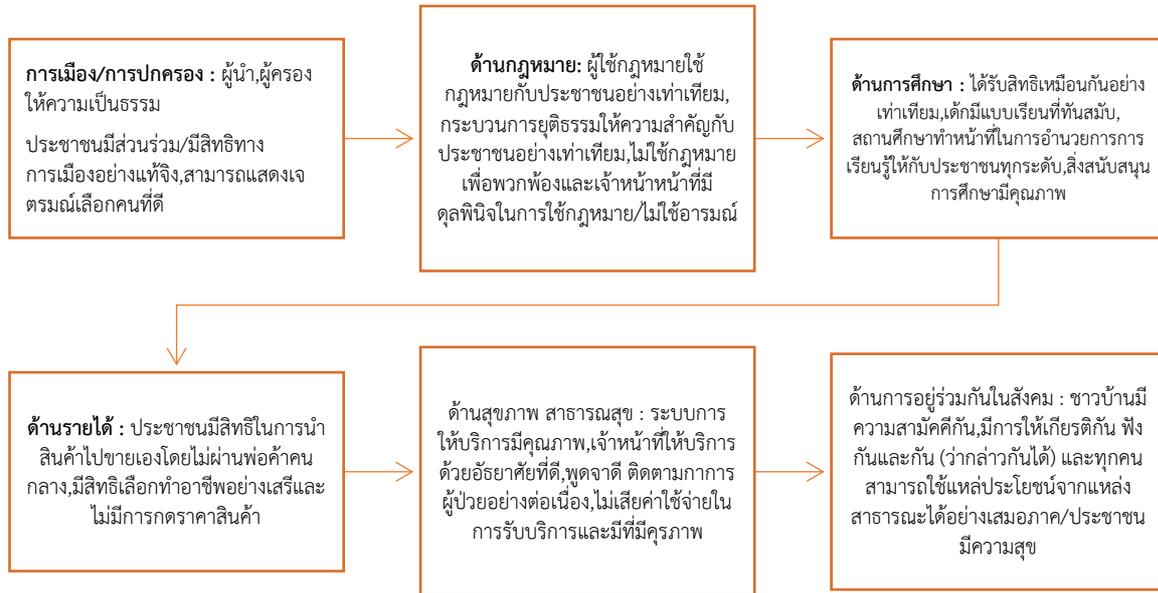

แผนภาพที่ 1 สิ่งบ่งชี้ความเป็นธรรมในทัศนะของชาวชุมชนสวนพริกไทย หมู่ 7 ตำบลสวนพริกไทย อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี

2. สิ่งบ่งชี้ความเป็นธรรมในทัศนะของชาวชุมชนคลองข่อยที่ 11 หมู่ 2 ตำบลบึงทองหลาง อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี พบสิ่งบ่งชี้ความเป็นธรรมจำนวน 39 ตัวบ่งชี้โดยแยกสิ่งบ่งชี้ในแต่ละด้านดังนี้ 2.1 ด้านการเมือง การปกครอง พบว่ามีสิ่งบ่งชี้จำนวน 3 สิ่งบ่งชี้ได้แก่ 1. มีผู้นำที่ให้กับความเป็นธรรมกับคนในสังคม (จำนวน 15 คน) 2.ประชาชนมีส่วนร่วม/ทุกคนมีสิทธิในการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างแท้จริง เช่น การแสดงความคิดเห็น การถอดถอนนักการเมือง (จำนวน 13 คน) 3.ประชาชนได้แสดงเจตนาสมัครเลือกคนที่ดีไปเป็นผู้แทน (จำนวน 14 คน) 2.2 ด้านเศรษฐกิจ อาชีพ รายได้ พบว่ามีสิ่งบ่งชี้จำนวน 5 สิ่งบ่งชี้ได้แก่ 1. ได้รับค่าจ้างตามที่กฎหมายกำหนด (จำนวน 15 คน) 2. ประชาชนมีสิทธิในการนำสินค้าไปขายเองโดยไม่ผ่านพ่อค้าคนกลาง สามารถกำหนดราคาสินค้าได้เอง (จำนวน 10 คน) 3. ประชาชนมีสิทธิเลือกการทำอาชีพอย่างเสรี (จำนวน 15 คน) 4. ไม่มีการกตราคาสินค้า (จำนวน 10 คน) 5.ได้รับเงินเดือน/สวัสดิการ/รายได้ที่มีความเหมาะสมกับสภาพอาชีพและการศึกษา (จำนวน 13 คน) 2.3 ด้านการศึกษา พบว่ามีสิ่งบ่งชี้จำนวน 10 สิ่งบ่งชี้ได้แก่ 1.ประชาชนได้รับสิทธิเหมือนกันตามระเบียบโดยไม่มีแบ่งเชื้อชาติ ฐานะ ศาสนา (จำนวน 15 คน) 2.มีสถานศึกษาที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเรียนรู้ได้ตามความต้องการ (จำนวน 10คน) 3.มีแบบเรียนที่ทันสมัย

.....

(จำนวน 10 คน) 4.สถานศึกษาต้องทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยการ/อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ของประชาชน (จำนวน 8 คน) 5.สื่อการเรียนรู้ที่ทันสมัยให้กับเด็กและเยาวชน (จำนวน 10 คน) 6.มีบุคลากรทางการศึกษาที่มีความรู้เฉพาะด้านมาสอนเด็กทุกระดับ (จำนวน 15 คน) 7.เด็กทุกคนต้องได้รับความรู้อย่างเท่าเทียมกัน (จำนวน 15คน) 8.ไม่มีการใช้เส้นสายในระบบการศึกษา (จำนวน 15 คน) 9.รัฐแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายและมีอุปกรณ์การเรียนสนับสนุน (จำนวน 15 คน) 10.เด็กต้องได้รับสิ่งสนับสนุนอย่างมีคุณภาพ เช่น อาหาร (จำนวน 15 คน) 2.4 ด้านสุขภาพ/การสาธารณสุขการศึกษา พบว่ามีสิ่งบ่งชี้จำนวน 9 สิ่งบ่งชี้ได้แก่ 1.มีสิทธิได้รับการบริการในฐานะความเป็นมนุษย์เท่ากัน (จำนวน 15 คน) 2.เจ้าหน้าที่ทางด้านสาธารณสุขให้บริการด้วยความยิ้มแย้ม พุดจาติ (จำนวน 15 คน) 3.ได้รับบริการที่สะดวกเข้าถึงได้ง่ายและรวดเร็ว (จำนวน 13 คน) 4.ไม่เสียค่าใช้จ่ายในการรับบริการและมีบริการที่มีคุณภาพ (จำนวน 15 คน) 5.ประชาชนมีสิทธิเลือกบริการรักษาตามความพึงพอใจ (จำนวน 12 คน) 6.การรักษามีความรวดเร็ว (จำนวน 15 คน) 7.การรักษามีมาตรฐาน (จำนวน 15 คน) 8.การดูแลของเจ้าหน้าที่: ให้ความใส่ใจ มีการติดตามคนป่วย (จำนวน 15 คน) 9. มียารักษาอาการ/โรคต่าง ๆ ที่มีคุณภาพ (จำนวน 15 คน) 2.5 ด้านการอยู่ร่วมกันในสังคมพบว่ามีสิ่งบ่งชี้จำนวน 6 สิ่งบ่งชี้ได้แก่ 1. ชาวบ้านมีความรัก สามัคคีกัน (จำนวน 15คน) 2. ชาวบ้านมีสิทธิ เสรีภาพในการดำเนินชีวิตโดยไม่เบียดเบียนให้คนอื่นเดือดร้อน (จำนวน 15 คน) 3. ทุกคนมีสิทธิในการใช้ประโยชน์จากแหล่งสาธารณะ (จำนวน 10 คน) 4. สามารถพูดคุย กัน ได้ (จำนวน 15 คน) 5. มีการให้เกียรติกัน ฟังกันและกัน (จำนวน 15 คน) 6. มีผู้นำที่ดูแลเอาใจใส่ประชาชนและ ให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนอย่างทั่วถึงและ ถูกต้อง (จำนวน 13 คน) 2.6 ด้านการได้รับบริการและช่วยเหลือจากภาครัฐพบว่ามีสิ่งบ่งชี้จำนวน 2 สิ่งบ่งชี้ได้แก่ 1. ได้รับสิ่งสนับสนุนจากภาครัฐอย่างเท่าเทียมกัน/รวดเร็ว/เข้าถึงได้ง่าย (จำนวน 15 คน) 2. ได้รับการ การช่วยเหลือตามสภาพที่เป็นอยู่จริง (จำนวน 13 คน) 2.7 ด้านกฎหมายพบว่ามีสิ่งบ่งชี้จำนวน 4 สิ่งบ่งชี้ได้แก่ 1. ได้รับการปฏิบัติจากผู้ใช้กฎหมาย อย่างเท่าเทียมกัน (จำนวน 15 คน) 2.กระบวนการยุติธรรมไม่มีความแตกต่างกันระหว่างคนจนกับคนรวย (จำนวน 14) 3.การใช้กฎหมายไม่ใช่เพื่อพวกพ้อง (จำนวน 15 คน) 4.เจ้าหน้าที่ไม่ใช้อำนาจเกิน, ใช้ดุลพินิจ ในการใช้กฎหมายและเจ้าหน้าที่ไม่ใช้อารมณ์กับประชาชน (จำนวน 14 คน)

แผนภาพที่ 2 สิ่งบ่งชี้ความเป็นธรรมในทัศนะของชาวชุมชนคลองข่อยที่ 11 หมู่ 2 ตำบลบึงทองหลาง อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี

3. ผลการศึกษาเปรียบเทียบสิ่งบ่งชี้ความเป็นธรรมของชุมชนที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรมพบว่า ทั้งสองชุมชนต่างให้ความสำคัญกับสิ่งบ่งชี้ความเป็นธรรมที่มีความคล้ายคลึงกันดังที่ปรากฏ เมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบสิ่งบ่งชี้ความเป็นธรรมของทั้งสองชุมชน พบว่าไม่มีความแตกต่างกันซึ่งจะเห็นได้ว่าทั้งสองชุมชนต่างได้ให้ความสำคัญกับสิ่งบ่งชี้ความเป็นธรรมในแต่ละด้านค่อนข้างคล้ายคลึงกัน อย่างไรก็ตามสิ่งที่ทั้งสองชุมชนให้ความสำคัญมากที่สุด ซึ่งมีจำนวนสิ่งบ่งชี้สูงสุดคือ สิ่งบ่งชี้ด้านสุขภาพ สาธารณสุขที่พบสิ่งบ่งชี้ที่คล้ายคลึงกัน จำนวน 6 สิ่งบ่งชี้ ได้แก่ 1.ไม่เสียค่าใช้จ่ายในการรับบริการ (รวมทั้งสองชุมชนจำนวน 25 คน) 2.การบริการ/การรักษา มีมาตรฐาน/ระบบการดูแล (มีคุณภาพ/สะดวกเข้าถึงได้ง่ายและรวดเร็ว) (รวมทั้งสองชุมชนจำนวน 28 คน) 3.เจ้าหน้าที่ให้บริการด้วยความยิ้มแย้ม พูดจาดี ไม่ใช้อารมณ์กับผู้ป่วยและญาติ/มีการติดตามอาการผู้ป่วย (รวมทั้งสองชุมชนจำนวน 29 คน) 4.ยารักษา มีคุณภาพ (ตรงตามอาการ) (รวมทั้งสองชุมชนจำนวน 26 คน) 5.สิทธิในการรักษาเท่าเทียมกัน/มีสิทธิเลือกรับการรักษาตามความพึงพอใจ (รวมทั้งสองชุมชนจำนวน 27 คน) 6.ได้รับบริการแล้วมีความสุขและพึงพอใจ (รวมทั้งสองชุมชนจำนวน 24 คน)

ทั้งนี้สำหรับสิ่งบ่งชี้ความเป็นธรรมที่สะท้อนถึงการมีความเสมอภาคเท่าเทียมในแต่ละด้านปรากฏผลดังนี้

1. สิ่งบ่งชี้ความเป็นธรรมในด้านการเมืองการปกครอง เป็นสิ่งบ่งชี้ที่สะท้อนถึงความเสมอภาคและเท่าเทียมกันในการเมือง การปกครอง พบว่ามีสิ่งบ่งชี้คล้ายคลึงกันจำนวน 2 สิ่งบ่งชี้ ได้แก่ 1.1 ผู้นำผู้ปกครองให้ความเป็นธรรมและความเท่าเทียม (รวมทั้งสองชุมชนจำนวน 30 คน) 1.2 ประชาชนมีสิทธิ

.....
เหมือนกัน เช่น มิสิทธิ เสรีภาพในแสดงความคิดเห็น และตามความ ประสงค์ของตนเอง ไม่ถูกเลือกปฏิบัติ เพราะความแตกต่างทางสถานะ เชื้อชาติ ศาสนา (รวมทั้งสองสองชุมชนจำนวน 26 คน)

2. สิ่งบ่งชี้ความเป็นธรรมในด้านเศรษฐกิจ อาชีพ รายได้ เป็นสิ่งบ่งชี้ที่สะท้อนถึงความเสมอภาคและเท่าเทียมกันในด้านเศรษฐกิจ อาชีพ รายได้พบว่าสิ่งบ่งชี้คล้ายคลึงกันจำนวน 3 สิ่งบ่งชี้ได้แก่ 2.1 ได้รับผลตอบแทนตามสิทธิของแต่ละคน/ตามความรู้ ความสามารถ เหมาะสมกับอาชีพ (รวมทั้งสองสองชุมชนจำนวน 24 คน) 2.2 ได้รับเงินเดือน/สวัสดิการ/รายได้หรือผลตอบแทนตามสิทธิของแต่ละคนเหมาะสมกับวุฒิทางการศึกษา (รวมทั้งสองสองชุมชนจำนวน 20 คน) และ 2.3 ได้รับเงินเดือน/สวัสดิการ/รายได้หรือผลตอบแทนตามสิทธิของแต่ละคนเหมาะสมกับวุฒิทางการศึกษา (รวมทั้งสองสองชุมชนจำนวน 27 คน)

3. สิ่งบ่งชี้ความเป็นธรรมในด้านการศึกษา เป็นสิ่งบ่งชี้ที่สะท้อนถึงความเสมอภาคและเท่าเทียมกันในด้านสิ่งบ่งชี้ด้านการศึกษา พบว่ามีสิ่งบ่งชี้คล้ายคลึงกันจำนวน 4 สิ่งบ่งชี้ได้แก่ 3.1 ประชาชนได้รับสิทธิเหมือนกันตามระเบียบโดยไม่มีการแบ่งเชื้อชาติ ฐานะ ศาสนาและได้รับตาม สิทธิ ฐานะของแต่ละครอบครัวอย่างแท้จริง/ตามสภาพความเป็นจริง (รวมทั้งสองสองชุมชนจำนวน 30 คน) 3.2 อุปกรณ์/สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้/แบบเรียนที่ทันสมัย (รวมทั้งสองสองชุมชนจำนวน 27 คน) 3.3 มีครูที่มีความรู้เฉพาะด้านมาสอน/เอาใจใส่นักเรียน/ส่งเสริมการเรียนรู้อย่างเท่าเทียม (รวมทั้งสองสองชุมชนจำนวน 20 คน) และ 3.4 โรงเรียนมีคุณภาพ/เปิดโอกาสให้ประชาชนได้เรียนรู้ตามอัธยาศัย (รวมทั้งสองสองชุมชนจำนวน 27 คน)

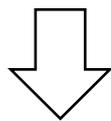
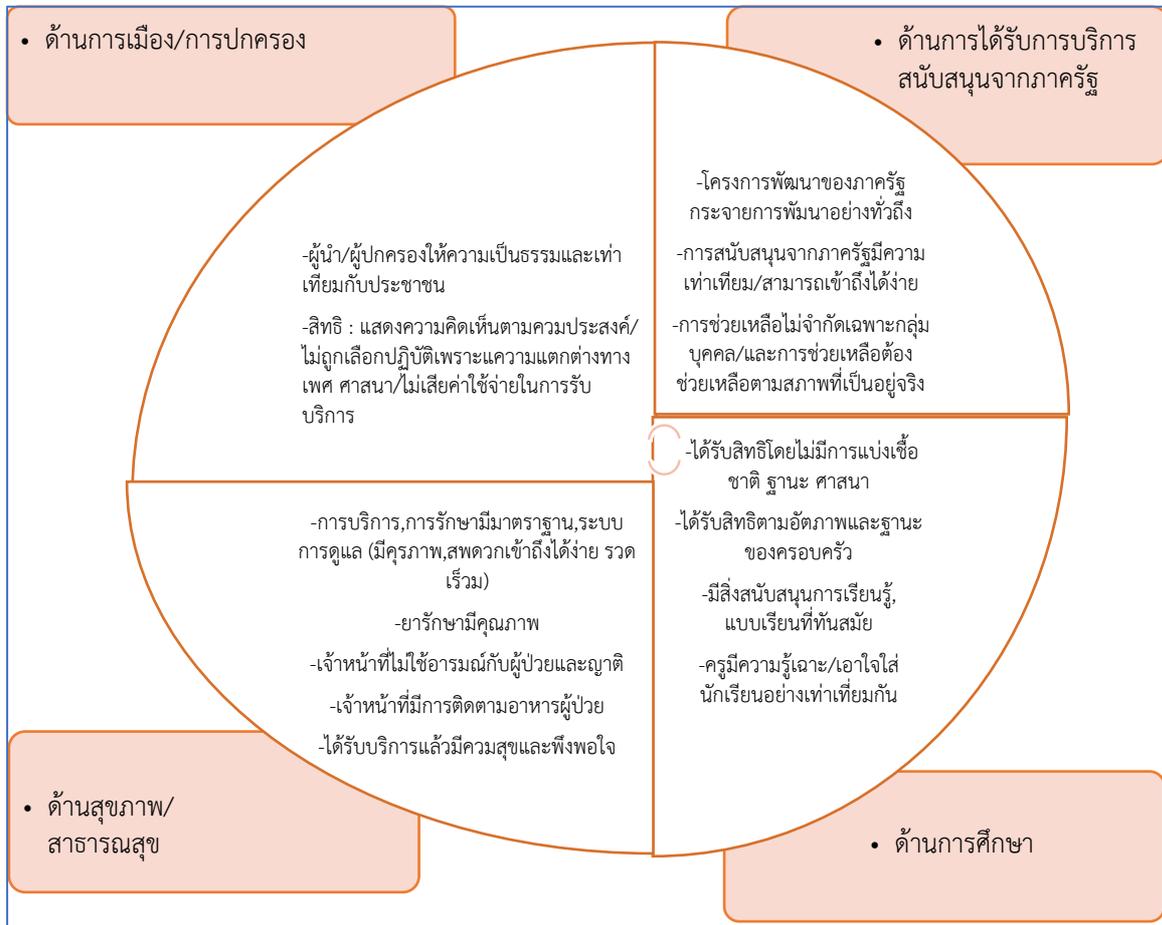
4. สิ่งบ่งชี้ความเป็นธรรมในด้านสุขภาพ สาธารณสุขเป็นสิ่งบ่งชี้ที่สะท้อนถึงความเสมอภาคและเท่าเทียมกันในด้านสุขภาพ การสาธารณสุขพบว่าสิ่งบ่งชี้คล้ายคลึงกันจำนวน 6 สิ่งบ่งชี้ได้แก่ 4.1 ไม่เสียค่าใช้จ่ายในการรับบริการ (รวมทั้งสองชุมชนจำนวน 25 คน) 4.2 การบริการ/การรักษา มีมาตรฐาน/ระบบการดูแล (มีคุณภาพ/สะดวกเข้าถึงได้ง่ายและรวดเร็ว) (รวมทั้งสองสองชุมชนจำนวน 28 คน) 4.3 เจ้าหน้าที่ให้บริการด้วยความยิ้มแย้ม พุดจาดี ไม่ใช่อารมณ์กับผู้ป่วยและญาติ/มีการติดตามอาการผู้ป่วย (รวมทั้งสองสองชุมชนจำนวน 29 คน) 4.4 ยารักษา มีคุณภาพ (ตรงตามอาการ) (รวมทั้งสองสองชุมชนจำนวน 26 คน) 4.5 สิทธิในการรักษาเท่าเทียมกัน/มีสิทธิเลือกรับการรักษาตามความพึงพอใจ (รวมทั้งสองสองชุมชนจำนวน 27 คน) 4.6 ได้รับบริการแล้วมีความสุขและพึงพอใจ (รวมทั้งสองสองชุมชนจำนวน 24 คน)

5. สิ่งบ่งชี้ความเป็นธรรมในการได้รับบริการและช่วยเหลือจากภาครัฐเป็นสิ่งบ่งชี้ที่สะท้อนถึงความเสมอภาคและเท่าเทียมกันในการได้รับการบริการและการช่วยเหลือจากภาครัฐ ซึ่งมี 2 สิ่งบ่งชี้ คือ พบว่ามีสิ่งบ่งชี้คล้ายคลึงกันจำนวน 2 สิ่งบ่งชี้ได้แก่ 5.1 โครงการพัฒนาของภาครัฐกระจายการพัฒนาอย่างทั่วถึง เท่าเทียม/การสนับสนุนจากภาครัฐมีความเท่าเทียม/รวดเร็ว/เข้าถึงได้ง่าย (รวมทั้งสองสองชุมชนจำนวน 26 คน) 5.2 การช่วยเหลือไม่จำกัด เฉพาะกลุ่ม เฉพาะบุคคล/การช่วยเหลือเป็นการช่วยเหลือตามสภาพที่เป็นอยู่จริง (รวมทั้งสองสองชุมชนจำนวน 23 คน)

6. สิ่งบ่งบ่งชี้ความเป็นธรรมในด้านกฎหมายเป็นสิ่งบ่งชี้ที่สะท้อนถึงความเสมอภาคและเท่าเทียมกัน ในทางกฎหมาย พบว่ามีสิ่งบ่งชี้คล้ายคลึงกันจำนวน 4 สิ่งบ่งชี้ได้แก่ 6.1 ได้รับการปฏิบัติจากผู้ใช้กฎหมายอย่างเท่าเทียม/ผู้ใช้กฎหมายต้องใช้กฎหมายเพื่อสร้างความเป็นธรรม (รวมทั้งสองสองชุมชนจำนวน 27 คน) 6.2 กระบวนการยุติธรรมมีความโปร่งใส มี การใช้พยานหลักฐานที่ชัดเจน (การสืบสวน สอบสวนและการไต่สวน) / กระบวนการยุติธรรมไม่มีความแตกต่าง ระหว่างคนจนกับคนรวย (รวมทั้งสองสองชุมชนจำนวน 24 คน) 6.3 การใช้กฎหมายต้องตรงไป ตรงมาไม่เอินเอียง/การใช้กฎหมายไม่ใช่เพื่อพวกพ้อง (รวมทั้งสองสองชุมชนจำนวน 27 คน) 6.4 เจ้าหน้าที่ไม่ใช้อำนาจเกิน ใช้ดุลพินิจในการใช้กฎหมาย ไม่ใช่อารมณ์กับประชาชน/ไม่เอินเอียง (รวมทั้งสองสองชุมชนจำนวน 28 คน)

สำหรับสิ่งความเป็นธรรมในด้านการอยู่ร่วมกันในสังคมเป็นสิ่งบ่งชี้ที่สะท้อนถึงความเสมอภาคและเท่าเทียมกันในด้านการอยู่ร่วมกันในสังคมพบว่าทั้งสองชุมชนกำหนดสิ่งบ่งชี้ในด้านนี้มีความแตกต่างกัน ซึ่งเมื่อ รวมสิ่งบ่งชี้ในด้านนี้จากทั้งสองชุมชน พบสิ่งบ่งชี้จำนวน 11 สิ่งบ่งชี้ ได้แก่ 1. มีการปรึกษาหารือกันอย่างสม่ำเสมอและสามารถพูดคุยกันได้ 2. มีการไปมาหาสู่ เยี่ยมเยียนกัน/มีการสร้างความสัมพันธ์อย่างสม่ำเสมอ 3. สามารถทำงานร่วมกันได้/มีน้ำใจต่อกัน 4. มีการให้เกียรติกัน/ถ้อยทีถ้อยอาศัยกัน 5. มีการให้กำลังใจ/ช่วยเหลือกันในยามลำบาก 6. มีการปรึกษาหารือกันอย่างสม่ำเสมอ 7. ชาวบ้านมีความรักสามัคคีกัน 8. ชาวบ้านมีสิทธิ เสรีภาพในการดำเนินชีวิตโดยไม่เบียดเบียนให้คนอื่นเดือดร้อน ทุกคนมีสิทธิในการใช้ประโยชน์จากแหล่งสาธารณะเท่าเทียมกัน 9. สามารถพูดคุยกันได้ 10. มีการให้เกียรติกัน ฟังกันและกัน 11. มีผู้นำที่ดูแลเอาใจใส่ประชาชนและให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนอย่างทั่วถึงและถูกต้อง

ด้านกฎหมาย : ใช้กฎหมายเพื่อสร้างความเป็นธรรม,กระบวนการยุติธรรมโปร่งใส (พยาน/หลักฐาน,ไม่แตกต่างเพราะฐานะจนหรือรวย)

การอยู่ร่วมกันในสังคม : มีความสุข,ปรึกษาหารือกันอย่างสม่ำเสมอ,มีการไปหาหาสุ่กัน,เยี่ยมเยียนกันและสร้างความสัมพันธ์ที่ดีอย่างสม่ำเสมอ

แผนภาพที่ 3 สิ่งบ่งชี้ความเป็นธรรมของชุมชนที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรม

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง ความเป็นธรรมและสิ่งบ่งชี้ความเป็นธรรมในทัศนะของชาวชุมชนที่มีความแตกต่างวัฒนธรรมในสังคมไทย กรณีศึกษาชุมชนที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรมในจังหวัดปทุมธานี มีวัตถุประสงค์

เพื่อ 1 เพื่อศึกษาความหมายของความเป็นธรรมในทัศนะของชาวชุมชน 2 เพื่อศึกษาสิ่งบ่งชี้ความเป็นธรรมของชุมชนในทัศนะของชาวชุมชนและ3.เพื่อศึกษาเปรียบเทียบสิ่งบ่งชี้ความเป็นธรรมของชุมชนที่มีความแตกต่างทาง วัฒนธรรม จากผลการศึกษาความหมายความเป็นธรรมแสดงให้เห็นว่า ความเสมอภาค ความเท่าเทียม และการไม่มีความเหลื่อมล้ำในด้านสิทธิและโอกาส การได้รับตามสิทธิและความจำเป็นเป็นหลักพื้นฐานสำคัญในการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ อีกทั้งยังเป็นหลักประกันโดยเฉพาะเรื่องความเท่าเทียมกันในทุกแง่มุมของชีวิต ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ความเสมอภาคและความเท่าเทียมเป็นเป้าหมายหรือสิ่งบ่งชี้สำคัญในการพิจารณาถึงการมีความเป็นธรรมในสังคม ดังที่ **ธีระ สนิเตชารักษ์,อรอุมา เตพะกุลและจุฑาศินี ธัญปรางีตกุล (2559 : 177)** อธิบายว่า ความเป็นธรรมทางสังคมมีเป้าหมายเพื่อสร้างความเสมอภาคให้คนในสังคม ซึ่งเข้ากับหลักที่ว่า คนต้องเท่ากัน ควรให้คนได้รับความยุติธรรมเท่ากันอย่างเสมอภาคเพื่อคุ้มครองผู้เสียเปรียบหรือด้อยโอกาสให้ได้รับโอกาสอย่างทัดเทียมกันผ่านการจัดสรรทรัพยากรอย่างเที่ยงธรรมนำไปสู่การตรากฎหมายที่ต้องคุ้มครองสิทธิของทุกคนอย่างเสมอภาค อีกทั้งในประเด็นความเท่าเทียมกันยังบ่งบอกถึงการมีความปรองดองของคนในสังคม ดังที่ในศาสนาอิสลามได้ รับประกันความเท่าเทียมกัน ความเจริญเติบโต ซึ่งอิสลามมิได้ละเลยแง่มุมหนึ่งแง่มุมใด ของชีวิต วัตถุ ความมีปัญหา ศาสนาและโลกนี้ แต่อิสลามได้จัดระเบียบของมันทั้งหมดมากกว่า ซึ่งสิ่งเหล่านี้ อาจมีความเกี่ยวพันซึ่งกันและกัน ดังนั้นอิสลามจึงจัดให้มีเอกภาพที่ครอบคลุมซึ่งเป็นการยากที่จะละเลยส่วน หนึ่งส่วนใด อันเป็นส่วนที่มีความกลมกลืนเข้ากันได้อย่างสนิท ดังนั้นเอกภาพนี้อาจจะมีความปรองดองกับเอกภาพของจักรวาลอันยิ่งใหญ่พร้อมไปกับชีวิตและมนุษยชาติทั้งหมด (**จริญ มะลูดีม, 2541: 170**)

สำหรับสิ่งบ่งชี้ความเป็นธรรมของชุมชนที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรมพบว่าทั้งสองชุมชนต่างให้ความสำคัญกับสิ่งบ่งชี้ความเป็นธรรมที่มีความคล้ายคลึงกันเมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบสิ่งบ่งชี้ความเป็นธรรมของทั้งสองชุมชน พบว่าไม่มีความแตกต่างกันซึ่งจะเห็นได้ว่าทั้งสองชุมชนต่างได้ให้ความสำคัญกับสิ่งบ่งชี้ความเป็นธรรมในแต่ละด้านค่อนข้างคล้ายคลึงกัน อย่างไรก็ตามก็สังเกตเห็นได้ว่าประเด็นที่ทั้งสองชุมชนให้ความสำคัญมากที่สุด ซึ่งมีจำนวนสิ่งบ่งชี้สูงสุดคือ สิ่งบ่งชี้ด้านสุขภาพ สาธารณสุข อาจเป็นเพราะประเด็นทางด้านสุขภาพ สาธารณสุขเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นพื้นฐานต่อการดำรงชีวิต อย่างไรก็ตามการมีสุขภาพหรือสุขภาพที่ดีเป็นองค์ประกอบหนึ่งของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติในสังคมดังที่**มูลนิธิธรรมรัฐเพื่อการพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม (2560 : 4)** อธิบายว่าการอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมเป็นสิ่งบ่งชี้หนึ่งของการมีความเป็นธรรมในสังคมและจากประเด็นดังกล่าวมีข้อปลีกย่อย คือ การมีสุขภาพที่ดี ซึ่งหมายถึงสภาวะที่บุคคลปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ มีร่างกายแข็งแรง มีอายุยืนยาว มีจิตใจที่ดี ยึดมั่นในคุณธรรม จริยธรรม ดำเนินชีวิตอย่างมีสติสัมปชัญญะและใฝ่รู้ คิดเป็น ทำเป็น มีเหตุผลอยู่ในสภาพแวดล้อมที่อำนวยต่อการสร้างสุขภาพที่ดีและอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข อยู่บนพื้นฐานแนวคิดเรื่องสุขภาวะองค์รวมซึ่งเน้นว่า สุขภาวะไม่ได้มีความหมายจำกัดเฉพาะสุขภาพทาง

.....
กายเท่านั้น แต่หมายถึงถึงทั้งสุขภาพกายจิตและสังคม ซึ่งจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับปัจจัยที่กำหนดสุขภาพ ภาวะ อย่างไรก็ดีประเด็นสิ่งบ่งชี้ความเป็นธรรมในแต่ละด้าน ได้แก่

1.ด้านการเมือง การปกครอง ที่พบว่าสิ่งบ่งชี้ที่ชาวชุมชนให้ความสำคัญสูงสุด คือ ผู้ปกครองให้ความสำคัญเป็นธรรมและความเท่าเทียมกัน อาจเป็นเพราะว่า ผู้นำเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการสร้างความชอบและการใช้อำนาจเพื่อสนองประโยชน์ที่เป็นรูปธรรมให้กับประชาชนดังที่ **เสกสรร ประเสริฐกุล (2542- 43)** อธิบายว่า ผู้นำโดยเฉพาะผู้นำทางการเมืองที่ต้องตื่นรู้ การย้ายฐานความชอบธรรมของอำนาจไปสู่การสนองประโยชน์รูปธรรมของประชาชนให้มากขึ้น ยอมรับว่ารัฐบาลต้องมีบทบาทบริหารความเป็นธรรมและแก้ไขความเหลื่อมล้ำที่เกิดจากกลไกตลาดรวมทั้งต้องรับฟังเสียงของประชาชนที่หลากหลายแตกต่าง ไม่เฉพาะหาเสียงเลือกตั้ง หากตลอดช่วงที่อยู่ในอำนาจและทุกขั้นตอนของการตัดสินใจ หากทำเช่นนั้นได้ก็เท่ากับแปรวิกฤตฉันทานุมัติให้เป็นโอกาสในการพัฒนาประชาธิปไตย อย่างไรก็ตามจากสัมภาษณ์เจาะลึกผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญก็ยังพบว่า บทบาทของผู้นำมีความสำคัญในการสร้างความเป็นธรรม เช่น การแจกของช่วยเหลือชาวบ้านก็ต้องแจกและให้ทุกคนอย่างเท่าเทียม ต้องได้ทุกคนและผู้นำต้องวิสัยทัศน์ในการพัฒนา เพราะหากผู้นำมีวิสัยทัศน์ในการพัฒนาทั้งในระดับชุมชนจนถึงระดับประเทศ เป็นสิ่งที่สะท้อนว่าจะสร้างความเสมอภาค เท่าเทียมทั้งสิทธิและเสรีให้กับชาวบ้านได้อย่างไร ดังนั้นสิ่งสำคัญในการสร้างความเป็นธรรมในชุมชนจนถึงประเทศคือการที่ผู้นำเป็นคนที่มีลักษณะของการมีวิสัยทัศน์ เพราะผู้นำที่มีวิสัยทัศน์จะรู้ปัญหา ความต้องการของชาวบ้านและมีการใช้ข้อมูลจริงเพื่อที่จะนำไปกำหนดวิสัยทัศน์ในการพัฒนาชุมชนและประเทศ

2.ด้านเศรษฐกิจ อาชีพ รายได้ ที่พบว่าสิ่งบ่งชี้ที่ชาวชุมชนให้ความสำคัญสูงสุด คือ ได้รับเงินเดือน/สวัสดิการ/รายได้หรือผลตอบแทนตามสิทธิของแต่ละคนเหมาะสมกับวุฒิทางการศึกษา อาจเป็นเพราะว่า หากบุคคลมีสวัสดิการ ผลตอบแทนที่ควรจะได้รับตามสิทธิและการศึกษาอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกันแล้ว จะเป็นหลักประกันถึงการมีคุณภาพชีวิตที่ดี อย่างไรก็ตามจากข้อมูลการสัมภาษณ์เจาะลึกกับผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญพบว่า หากมีรายได้เหมาะสมกับกับวุฒิการศึกษาจะสะท้อนถึงการได้รับความเป็นธรรมในเชิงรายได้ เช่น คนที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีก็ควรได้รับตามที่กฎหมายกำหนด เช่น 15,000 บาท แต่ถ้าคนที่เรียนจบมัธยมศึกษาตอนต้นหรือตอนปลายได้รับค่าตอบแทน 15,000 บาท แบบนี้ไม่เป็นธรรม หมายถึงไม่เป็นธรรมสำหรับคนที่เรียนจบปริญญาตรี ดังนั้นรายได้ เงินเดือนจึงต้องเหมาะสมกับวุฒิการศึกษา

3.ด้านการศึกษา ที่พบว่าสิ่งบ่งชี้ที่ชาวชุมชนให้ความสำคัญสูงสุด คือ ประชาชนได้รับสิทธิเหมือนกันตามระเบียบโดยไม่มีการแบ่งเชื้อชาติ ฐานะ ศาสนาและได้รับตามสิทธิ ฐานะของแต่ละครอบครัวอย่างแท้จริง/ตามสภาพความเป็นจริง โครงการพัฒนาต่าง ๆ ของภาครัฐต้องกระจายการพัฒนาให้ทั่วถึงอย่างเท่าเทียม อาจเป็นเพราะว่า ดังนี้

4.ด้านสุขภาพ สาธารณสุข ที่พบว่าสิ่งบ่งชี้ที่ชาวชุมชนให้ความสำคัญสูงสุด คือ เจ้าหน้าที่ให้บริการด้วยความยิ้มแย้ม พุดจาดี ไม่ใช่อารมณ์กับผู้ป่วยและญาติ/มีการติดตามอาการผู้ป่วย อาจเป็นเพราะว่า ดังนี้

5. ด้านการรับบริการและช่วยเหลือจากภาครัฐ ที่พบว่าสิ่งบ่งชี้ที่ชาวชุมชนให้ความสำคัญสูงสุด คือ โครงการพัฒนาของภาครัฐกระจายการพัฒนาอย่างทั่วถึง เท่าเทียม/การสนับสนุนจากภาครัฐมีความเท่าเทียม/รวดเร็ว/เข้าถึงได้ง่าย อาจเป็นเพราะว่า การได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐตลอดจนการพัฒนาและดำเนินโครงการต่าง ๆ เป็นความคาดหวังและเป็นสิ่งสำคัญขั้นพื้นฐานที่ประชาชนควรได้รับตามสิทธิในฐานะที่เป็นพลเมืองของประเทศ โดยเฉพาะบทบาทของภาครัฐที่จะต้องทำหน้าที่ในการสร้างความเป็นธรรมผ่านโครงการการสนับสนุนอย่างเท่าเทียมให้กับประชาชนอย่างทั่วถึง ดังที่ในรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2560 ได้กำหนดหน้าที่ของรัฐอันเป็นหน้าที่พื้นฐานสำคัญในการให้สิทธิของประชาชนสามารถจับต้องได้ เช่น การให้เด็กได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปีตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย การจัดให้ประชาชนได้รับบริการสาธารณสุขที่มีประสิทธิภาพอย่างทั่วถึง รัฐต้องจัดหรือดำเนินการให้มีสาธารณสุขปฐมภูมิขั้นพื้นที่ต่อการดำรงชีวิตของประชาชนอย่างทั่วถึงตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน การดำเนินการให้ประชาชนได้รับบริการสาธารณสุขที่มีประสิทธิภาพอย่างทั่วถึง เป็นต้น (ราชกิจจานุเบกษา, 2560 : 14-15)

6. ด้านกฎหมาย พบว่าสิ่งบ่งชี้ที่ชาวชุมชนให้ความสำคัญสูงสุด คือ เจ้าหน้าที่ไม่ใช้อำนาจเกิน ใช้ดุลพินิจในการใช้กฎหมาย ไม่ใช้อารมณ์กับประชาชน/ไม่เอนเอียง อาจเป็นเพราะว่าเจ้าหน้าที่โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ด้านการบังคับใช้กฎหมาย เจ้าหน้าที่ ๆ ทำหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมมีความใกล้ชิดกับประชาชนจึงส่งผลให้เกิดความคาดหวังประชาชนว่าจะปฏิบัติงานปฏิบัติตน โดยยึดถือความถูกต้องเป็นธรรม ซื่อสัตย์รับผิดชอบ มีพฤติกรรมจริยธรรม อย่างไรก็ตามหากเจ้าหน้าที่ให้บริการปฏิบัติต่อประชาชนในฐานะผู้ใช้กฎหมายอย่างเท่าเทียมกันย่อมตอบสนองความต่อความคาดหวังของประชาชน ดังที่ผลงานของ วันชัย ผิกหัด, วงศกร เจริญเผ่า (2560 : 1315) ที่พบว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจควรดำเนินการให้บริการและปฏิบัติต่อประชาชนในฐานะผู้ใช้กฎหมายอย่างเท่าเทียมกันเสมือนประชาชนเป็นญาติพี่น้องของตัวเองและวางตัวอย่างสุภาพต่อประชาชนทั้งการกระทำและคำพูดและจากผลงานดังกล่าวก็สอดคล้องกับความเห็นของผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญที่อธิบายว่า ความเป็นธรรม เสมอภาคเท่าเทียมกันในด้านกฎหมายนั้น หากเจ้าหน้าที่ปฏิบัติต่อชาวบ้านเหมือนกัน ไม่ใช้อารมณ์ พุดจาดี มีการสอบถามเหตุผลก่อนที่จะดำเนินคดี ซึ่งหากชาวบ้านได้รับการปฏิบัติแบบนี้ก็เสมือนว่าชาวบ้านได้รับความเป็นธรรมในการใช้กฎหมายจากเจ้าหน้าที่

สำหรับด้านการอยู่ร่วมกันในสังคม พบว่าทั้งสองชุมชนกำหนดสิ่งบ่งชี้ในด้านนี้มีความแตกต่างกัน สำหรับสิ่งบ่งชี้ที่ชาวชุมชนให้ความสำคัญสูงสุด คือ การไปมาหาสู่ เยี่ยมเยียนกัน/มีการสร้างความสัมพันธ์อย่างสม่ำเสมอ สามารถทำงานร่วมกันได้/มีน้ำใจต่อกัน ชาวบ้านมีความรักสามัคคีกัน มีการให้เกียรติกัน/ถ้อยทีถ้อยอาศัยกัน การให้กำลังใจ/ช่วยเหลือกันในยามลำบาก การให้เกียรติกัน ฟังกันและกัน อาจเป็นเพราะว่า ซึ่งสอดคล้องกับประเวศ วะสี (2557 : 48) ที่อธิบายว่าถ้ามีความเป็นธรรมแล้วผู้คนจะมีความสุข มีความรักและรักส่วนรวม ถ้าขาดความเป็นธรรมจะนำสู่ปัญหาต่าง ๆ รวมทั้งความขัดแย้ง ความแตกแยกและปัญหาทางการเมือง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย

จากผลการศึกษาที่พบว่า ถึงแม้ทั้งสองชุมชนจะมีความแตกต่างกันในวิถีของการดำรงชีวิต ตามศาสนา และตามลักษณะที่ตั้งของชุมชน การให้ความหมายของความเป็นธรรมมีความเหมือนและคล้ายคลึง กัน ซึ่งประเด็นหลัก ๆ คือ ความเสมอภาคและความเท่าเทียมกัน การไม่มีความเหลื่อมล้ำทั้งในด้านสิทธิ โอกาสที่ควรจะได้รับตามสภาพ ฐานะความเป็นอยู่ จึงกล่าวได้ว่า ความเป็นธรรมในทัศนะของชาวชุมชน หมายถึง การมีความเสมอภาค เท่าเทียม ไม่มีความเหลื่อมล้ำทั้งด้านสิทธิและโอกาส ซึ่งจะต้องมีและได้รับตามสิทธิและตามความจำเป็นอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน ดังนั้นในการศึกษาวิจัยต่อไปควรมีการศึกษาลงไปถึง ประเด็นหรือแนวทาง วิธีการสร้างความเสมอภาคและเท่าเทียมโดยเฉพาะการลดความเหลื่อมล้ำในด้านสิทธิ และโอกาสในมุมมองของชาวชุมชนว่าควรมีวิธีการและแนวอย่างไร ซึ่งจะทำให้ได้ผลการศึกษาที่สำคัญเพื่อ นำไปประยุกต์ใช้ในการสร้างหรือส่งเสริมความเสมอภาคและเท่าเทียมโดยเฉพาะการลดความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย

2. ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2.1 จากผลการศึกษาพบว่า ประเด็นที่ทั้งสองชุมชนให้ความสำคัญมากที่สุด คือ สิ่งบ่งชี้ด้านสุขภาพ สาธารณสุขซึ่งมีจำนวนสิ่งบ่งชี้มากที่สุดโดยประเด็นหลัก ๆ ที่พบ คือ เรื่องระบบการให้บริการและเจ้าหน้าที่ ๆ ให้บริการ ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการปรับปรุงหรือทบทวนระบบการให้บริการที่จะอำนวยความสะดวกให้กับประชาชนได้มากที่สุด สำหรับประเด็นเจ้าหน้าที่ควรมีการปรับทัศนคติต่อการให้บริการผู้ป่วยและญาติ อีกทั้งหน่วยงานต้นสังกัดของเจ้าหน้าที่ควรจัดระบบ เช่น สภาพแวดล้อมและอัตราการดูแลผู้ป่วยต่อบุคลากรทางด้านสาธารณสุขให้มีความเหมาะสมโดยยึดหลักตามศักยภาพของแต่ละคน

2.2 จากผลการศึกษาพบว่า ในแต่ละสิ่งบ่งชี้ความเป็นธรรมมีการให้ความสำคัญในระดับสูงใกล้เคียงกันดังนั้นภาครัฐควรนำสิ่งบ่งชี้เหล่านี้มาเป็นเกณฑ์พิจารณาจัดทำตัวชี้วัดในการดำเนินโครงการพัฒนาต่าง ๆ เพื่อเสริมสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในสังคม

เอกสารอ้างอิง

- จรัญ มะลูลีม. (2541). อิสลาม ความหมายและคำสอน. กรุงเทพฯ. พิมพ์ที่บริษัท นันทา พับลิชชิ่ง จำกัด.
- ธีระ สนิทจารักษ์, อรุมา เตพะกุล และ จุฑาศินี ธีญาปราณีตกุล. (2557). ความเป็นธรรมทางสังคม: ความพยายามชี้วัดและวิเคราะห์เชิงตัวเลข. วารสารธรรมศาสตร์. 35 (1), 164-191.
- ประเวศ วะสี. (2557). พลังขับเคลื่อนการจัดการตนเองบนแผ่นดินไทย. กรุงเทพฯ. สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน.

มูลนิธิธรรมรัฐเพื่อการพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม. (2560). คู่มือการจัดทำตัวชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุข ร่วมกัน
ในสังคมไทย โครงการปรับปรุงดัชนีความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย. กรุงเทพฯ : มูลนิธิธรรมรัฐ
เพื่อการพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม.

ราชกิจจานุเบกษา. (2560). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก. : 14-15.

ราชกิจจานุเบกษา. (2561). ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ.2561-2580. เล่ม 135 ตอนที่ 82 ก. : 38-40.

วนิดา ตูรงค์ฤทธิ์ชัย, กมลทิพย์ ขลังธรรมเนียมและ นพณัฐ จำปาเพศ. (2561). การพัฒนาระบบสวัสดิการสังคม
สำหรับผู้สูงอายุด้วยโอกาสเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม. วารสารสังคมสงเคราะห์. 26 (1), 113-114.

วรธา มงคลสืบสกุล. (2565). การเข้าถึงบริการทางสาธารณสุขไทย: ภาพสะท้อนและความเหลื่อมล้ำของกลุ่ม
เปราะบางทางสังคม. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์. 6 (1), 55-69.

วันชัย ผีกัด, วงศกร เจียมเผ่า. (2560). ความคาดหวังของประชาชนต่อการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ตำรวจจราจร
ในเขตสถานีตำรวจภูธรเมืองพิษณุโลก. การนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ เครือข่ายบัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือครั้งที่ 17. 20 กรกฎาคม 2560 : มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.

วิชา มหาคุณ, กฤษฏา แสงเจริญทรัพย์. (2565). การสร้างความเป็นธรรมทางสังคมโดยกระบวนการยุติธรรม
ชุมชน : บทเรียนจากต่างประเทศ. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์. 9 (2), 308-309.

สำนักงานประมาณของรัฐบาล สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2564). รายงานเศรษฐกิจ การเงินการ
คลังระดับมหภาค. กรุงเทพฯ. พิมพ์ที่สำนักงานพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

สำนักงานจังหวัดปทุมธานี. (2560). บรรยายสรุปจังหวัดปทุมธานี. ปทุมธานี. สำนักงานจังหวัดปทุมธานี.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2564). ร่างแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ
ฉบับที่ 13 “พลิกโฉมประเทศไทยสู่ สังคมก้าวหน้า เศรษฐกิจสร้างมูลค่าอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ
สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

เสกสรร ประเสริฐกุล (2557). สีสี่ปีแห่งการแสวงหาเสรีภาพ ความเสมอภาคและความเป็นธรรมในประเทศไทย
ความฝันเดือนตุลาคม. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เดือนตุลา.

วารสารสหวิทยาการวิจัยและวิชาการ, 2 (5) : กันยายน-ตุลาคม 2565.

Interdisciplinary Academic and Research Journal, 2 (5) : September-October 2022. ISSN: 2774-0374

Website: <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/IARJ/index> ; DOI: <https://doi.org/10.14456/iarj.2022.86>

---

[116]

Citation: วุฒิชัย สายบุญจวง. (2565). ความเป็นธรรมและสิ่งบ่งชี้ความเป็นธรรมในทัศนะของชาวชุมชนต่างวัฒนธรรมในสังคมไทย กรณีศึกษา ชุมชนที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรมในจังหวัดปทุมธานี. วารสารสหวิทยาการวิจัยและวิชาการ, 2 (5), 97-116.

Saybunjaung, W., (2022). The Perceived Fairness and Indicators of Cultural Differences in Thailand A Case Study of Community Cultural Differences in Pathumthani province. Interdisciplinary Academic and Research Journal, 2 (5), 97-116 ; DOI: <https://doi.org/10.14456/iarj.2022.86>